

Pelesék Dóra

India ma

Gigi Scaria: *Site Under Construction* Építés alatt – háromcsatornás videóinstalláció és videók

- Videospace Budapest, Budapest
- 2008. november 20 – 2009. február 6.

Talán nem túlzás azt állítani, hogy az utóbbi években India is kortárs képzőművészeti nagyhatalom lett. Noha a legrangosabb nemzetközi kiállításokon eddig is szerepeltek ázsiai alkotók; viszonylag új fejleménynek számít, hogy a kínai mellett sokáig háttérbe szorult indiai művészet is megtalálta helyét a művészeti világban.¹ A jellemzően saját identitásának keresésével foglalkozó, erősen nemzeti és önreflexív karakterű indiai kortárs művészet lassú „diadalmenete” nagyjából egy évtizede, a 2000-es évek elején kezdődött; amikor fiatal, indiai képzőművészek az 1980/90-es évek (sok tekintetben haladó szellemiségű) művészgenerációjának törekvéseit folytatva, párbeszédet és kölcsönös együttműködést kezdeményeztek Európa és az Egyesült Államok művészeti életének szereplőivel. A nemzetközi vásárok kurátorai kezdetben inkább távolságtartó kíváncsisággal, később azonban intenzív figyelemmel és lelkesedéssel fordultak az indiai művészek felé. Az indiai képzőművészet – különösen az Indiában mindmáig leginkább népszerű képzőművészeti ág, a festészet – iránti megnövekedett érdeklődés tényét jelzi, hogy a 2001-es Tate Modern-beli *Century City*, a 2002-ben a bécsi Kunsthallében

¹ NAGY GERGELY: *Az új hype: India – kortárs művészeti felfutás.* Műértő, 2008/júl. – aug.

GIGI SCARIA
Site Under Construction, 2008, Videospace Budapest

rendezett *Kapital und Karma*, és a 2005-ös párizsi *Indian Summer* után² (hogy csak néhány fontosabb kiállítást említsünk), mind a 2007-es *Documenta 12*-n, mind pedig a 2008-as Velencei Biennálén is részt vettek indiai művészek.

Az, hogy az elmúlt néhány évben éppen India került a nemzetközi figyelem középpontjába, elsősorban a legfiatalabb indiai művészgeneráció nyitott, rugalmas, befogadó, ugyanakkor mélyen hagyománytisztelő szemléletmódjának, a nyugatról beáramló kortárs-hatással való megbékélésnek, az új médiumokban rejlő lehetőségek termékeny, kreatív kihasználásának, valamint az egyes kultúrák közötti átjárhatóság felismerésének köszönhető. Annak, hogy a szóban forgó alkotók mind technikailag, mind a kifejezőmód aktuális formáinak elsajátításával úgy képesek bekapcsolódni a művészet legújabb áramlataiba, hogy közben ragaszkodnak saját kulturális hagyományaikhoz, gyökereikhez, és a társadalmi problémákra való általános érzékenységükhöz is.

India helyzete mindemellett természetesen igen speciális. Speciális abban az értelemben, hogy noha az ország jelentős társadalmi és gazdasági átalakulásokon ment keresztül, a „nyugati” ember számára máig megőrizte idegen, titokzatos, egzotikus karakterét. Ugyanakkor az

² *Century City: Art and Culture in the Modern Metropolis.* Tate Modern, London, 2001. febr. 1 – ápr. 29.; *Kapital & Karma: Zeitgenössische Kunst aus Indien.* Kunsthalle, Bécs, 2002. márc. 20 – jún. 9.; *Indian Summer. La jeune scène artistique indienne.* Ensba (Ecole nationale supérieure des beaux-arts), Párizs, 2005. okt. 7 – dec. 31. (utóbbihoz ld.: STANCEL DÓRA: *Indian Summer. Kortárs indiai képzőművészeti kiállítás.* Balkon, 2006/1., 26-28.). A külföldi bemutatkozások mellett, egy korai magyar példa is akad: *Sárga Istenség. Kortárs indiai művészet.* Kortárs Művészeti Múzeum / Ludwig Múzeum Budapest, 1997. aug. 21 – okt. 5. És végül a példák sorát lezárandó egy egészen friss válogatás: *Indian Highway.* Serpentine Gallery, London, 2008. dec. 10 – 2009. febr. 22.

GIGI SCARIA
A day with Sohail and Mariyan, 2004, videó

indiai kortárs művészet is átmentette szüntelen identitáskeresésének jól ismert témáit: a kasztok, a vallás, a nemek sajátos problémáit, vagyis a hagyományok és a (poszt)modernitás közötti egyensúly megteremtésének igényét és nehézségeit. A térség iránti megnövekedett érdeklődés Magyarországon is érzékelhető: 2008 végén, Budapesten például, csaknem egy időben, két indiai kiállítás is nyílt.

Egy hónapos, meghosszabbított nyitva tartás után, december 30-án zárt be a Centrális Galériában rendezett *Etikoppaka*³, amely egy kb. 12000 lakosú, délkelet-indiai falu hétköznapjain keresztül, dokumentarista módon, fotók, videók és a falu lakosai által készített használati tárgyak segítségével nyújtott betekintést a gandhiánus eszmék gyakorlati megvalósulásába. (A tárlat az Indiai Nagykövetség és a Közép-Európai Egyetem közreműködésével rendezett „Gandhi a Globalizált Világban” című konferencia keretein belül jött létre.)

A fiatal, indiai képzőművész-generáció egyik kiemelkedő képviselőjének számító GIGI SCARIA videomunkáinak pedig a kizárólag videóművészetet bemutató művészeti kiállítóhely és galéria, *VideospaceBudapest* adott otthont.⁴

Az 1973-ban született, munkáival számos nemzetközi díjat nyert alkotó sokoldalú művész: videóinstallációi mellett rajzol, fest, fotókat és szobrokat készít.

Az elmúlt években Ázsia, az Egyesült Államok és Európa nagyvárosaiban is bemutatkozott. Nagy-Britanniában és Németországban megvalósított, aktuális szociális kérdéseket tematizáló projektjei is hozzájárultak ahhoz, hogy a művészeti világ figyelmébe Indiára irányult.

Scaria sikerei nemcsak annak köszönhetőek, hogy igen érzékenyen reagál a migráció és az antirasszizmus jelenségére, s hogy e kérdésköröket képes több különféle nézőpontból is megjeleníteni; hanem annak is, hogy alkotásaiban a hagyományos indiai művészet és filozófia, a berögzült, meglehetősen sztereotip India-kép szerencsés módon ötvöződik a kortárs, nyugati művészet dinamikusan fejlődő, állandóan megújuló eszköztárával. Scaria kritikus és – a szociális tematikából következően – a politikától sem teljesen mentes társadalomszemlélete azonban olyan művészi nyelvvél párosul, amely lehetővé teszi, hogy a valós ábrázolás naturalisztikus karaktere egyszerre játékos, olykor humoros formában, a laikus műélvezők számára is befogadhatóan jelenjen meg. A videó mint médium, illetve mint kifejezési és közvetítési forma, különösen alkalmas arra, hogy a művész tárgyilagosan, dokumentarista módon találjon utat a nézők felé: hogy az őt foglalkoztató problémákat egy univerzális, nyelv feletti nyelven, a videó, a képek *metanyelvén* kommunikálhassa.

Scaria most kiállított művei szintén társadalmi kérdésekre reflektálnak. A három videómunka az azonos című háromcsatornás videó után az *Építési terület* (Site under construction, 2006) címet viseli – tehát verbálisan is magában hordozza a mozdulatlan és mozgás ellentétét: egy aktuális állapot, egy függőben lévő

helyzet felidéz(tet)ése által utal egy készülőben lévő változásra; az építés, a létrehozás pozitív aktusára. A kiállítás mindhárom darabja az állandóság-változás, fejlődés és stagnálás ellentétpárja köré szerveződik. Annál is inkább, hiszen az építés, a fejlődés, a városrendezés kérdésköre tényleges aktualitással bír napjaink Indiájában. A *Panic City* (2004) című egycsatornás videó például arra, az önmagában is paradox tényre reagál, hogy Új-Delhiben, ahol a szó szoros értelmében egyik-napról a másikra, gombamód nőnek ki a földből az új épületek: a változás mint olyan a város létmódjává vált.

Az állandó változás, avagy a változás állandósága közepette azonban az ember a jól ismert város nyújtotta biztonság- és komfortérzetét veszíti el. Az itt élők lakóhelye a hihetetlen mértékű építkezési-hullámnak köszönhetően szüntelenül módosul, s legyen bármilyen pozitív is ez a változás, a folyamatos építés egyúttal az otthonosság lerombolását jelenti.

A szünet nélkül alakuló nagyvárosok látszólagos fejlődésének másik ambivalenciája a gazdagság és szegénység örök kérdésével kapcsolatos: minél látványosabb a fejlődés, annál szembetűnőbb a mérhetetlen szegénység.

Scaria *A day with Sohail and Mariyan* (2004) című egycsatornás videójában dokumentarista módon, ugyanakkor rendkívül szimbolikus dramaturgiával világít rá ennek a számunkra szinte felmérhetetlen társadalmi szakadéknak a meglétére, megszokottságában szívbemarkoló megnyilvánulási formáira.

A fiatal, indiai fiúk, Sohail és Maryan, egy a szó szoros, és földrajzi értelemben is perifériára szorult társadalmi csoport döbbenetes napi

GIGI SCARIA
Panic City, 2004, videó

✕

³ *Etikoppaka* – Mahátma Gandhi nyomában: egy dél-indiai falu élete. Centrális Galéria, Budapest, 2008 december 1-30.

⁴ Az indiai kortárs művészek kommunikációképességét, nyitottságát, a nemzetközi projekteken való aktív részvételének tényét, és az indiai művészet hazai népszerűségét bizonyítja, hogy 2009. január 16-án *Szegmens V.* címmel 14 magyar képzőművész részvételével indiai-magyar cserekiállítás nyílik a jaipuri Vyom Centre Contemporary Arts-ban (India), melynek folytatásaként 2009. decemberében a Magyar Képzőművészeti Egyetemen és a budapesti Inda Galériában a csereprogramban résztvevő indiai művészek mutatkoznak majd be.

rutinját végzik: névtelen sorstársaikhoz hasonlóan, megrázóan őszinte, gyermeki derűvel kerekednek fel éjszakáról-éjszakára, hogy rozoga biciklijükről leszállva módszeresen, akkurátus pontossággal, begyakorolt mozdulatokkal kutassák, vizsgálják át, a környékbeli szeméttel és lerakódó helyeket.

Játékaikban és az általuk talált, mások számára feleslegessé vált használati tárgyakhoz való viszonyukban is feltárul az Indiában már az 1990-es évek óta megold(hat)atlannak bizonyuló globalizációs probléma: a városokba áramló embertömegek elszegényedése. A nyugatról beáramló társadalmi-gazdasági hatások tekintetében nemzetközileg tájékozott közép-réteg és az alacsonyabb kasztba tartozó, iskolázatlan, saját ingóságokkal nem, vagy csak alig rendelkezők egyre nagyobb tömegei közti látványos szakadék; a „fogyasztói társadalom” felháborító pazarlása és a létminimumon élők kilátástalan léthelyzetéből adódó örökös feszültség.

Gigi Scaria munkái révén ugyanakkor a nagyvárosok és a falvak ellentmondásos együttélésének tényei is új megvilágításba kerülnek. A folyamatos építkezés, az elszánt városfejlesztés ellenére ugyanis továbbra sem zárható ki, szüntethető meg a falvak sajátos atmoszférája: a modern épületek tövében, az autók között például továbbra is szabadon, a legnagyobb tisztelettel övezve járnak-kelnek a valódi jelképnek tekintett „szent” tehének.

A kiállítás címadó darabja, az *Építési terület* mindkét fenti témát ötvözi.

A háromcsatornás videó egy férfi és egy nő enigmatikus, ugyanakkor humoros és szimbolikus telefonbeszélgetését mutatja be. Egy modern társasház két szemközti lakója saját erkélyén állva azon fáradozik, hogy kitalálja, megjósolja és megmagyarázza, mit épít az alattuk lévő utcán dolgozó, sötét bőrű férfi.

A sötét bőr egyértelműen elárulja az utcán tevékenykedő harmadik személy „alacsonyabb” kasztba való tartozását, mint ahogyan maga a beszédhelyzet, az emelet, illetve az onnan való ki/lefelé-beszélés is egy „magasabb” társadalmi osztályra jellemző sajátos attitűdöt reprezentál. Avval, hogy az utcán építő férfi végül az előzetes elvárások ellenében cselekszik, akaratlanul is összezavarja az őt kibeszélőket, csakúgy, mint a kibeszélőkkel azonos megfigyelői pozícióban helyet foglaló kiállításnézőket. A háromcsatornás installáció azonban lehetővé teszi a néző számára azt, ami az installáció szereplői számára lehetetlen volna: a beszélgetés ideje alatt megváltoztathatja a pozícióját, s tetszése szerint letről, illetve fentről is követheti az eseményeket. Választásától függően azonosulhat mindkét nézőponttal, anélkül, hogy közben elkötelezné magát egyik vagy másik „szint” mellett.

Nagy Edina

Volt egyszer egy Amerika...*

Western Motel. Edward Hopper und die zeitgenössische Kunst**

• Kunsthalle, Bécs
• 2008. október 3 – 2009. február 15.

EDWARD HOPPER a Kunsthalle sajtóanyagában szereplő információk szerint Európának ezen a fertályán (vagyis Ausztriában) még nem, vagy legalábbis ilyen mennyiségben még nem szerepelt kiállításon. Ezen a nyilvánvalóan elismerésre méltó teljesítményen túl azonban azért is hálásak lehetünk a *Western Motel* szervezőinek és létrehozóinak, mert ez egy valóban gondolatébresztő módon összeválogatott és elrendezett kiállítás. S bár a művészről leginkább az 1942-ben készült legendás *Nighthawks* alapján fogalmat alkotó látogató (aki mondjuk a maga részéről Ridley Scott ugyancsak legendás *Szárnyas fejedelemségéből* ismeri a művet) esetleg csalódottan veszi tudomásul, hogy épp ezt az emblemikus munkát nem találja a termekben, talán mégis kárpótolva érezheti magát a kevésbé ismert, de remek Hopper-képek, valamint a kortárs művészeti alkotások között, melyeket a vélt vagy valós Hopper-hatásnak köszönhetően társítottak hozzájuk.

* A címben Sergio Leone 1984-es *Once Upon a Time in America*-jának magyar fordítását vettem át.

** Kiállító művészek: EDWARD HOPPER, DAVID CLAERBOUT, DAWN CLEMENTS, JONAS DAHLBERG, THOMAS DEMAND, GUSTAV DEUTSCH, PHILIP-LORCA DI CORCIA, TIM EITEL, JIM JARMUSCH, RACHEL KHEDOORI, MARK LEWIS, ED RUSCHA, MARKUS SCHINWALD/OLEG SOULIMENKO, JEFF WALL, RACHEL WHITEREAD

EDWARD HOPPER
Western Motel, 1957; Yale University Art Gallery, Bequest of Stephen Carlton Clark, B.A. 1903

